

*Det paaligger Statens Myndigheder at
legge Forholdene til Rætte for en aaben og
oplyst offentlig Samtale.»*

- Grunnloven § 100, sjette ledd -

Om vi ønsker at de vi representerer skal forstå hva som skjer når de møter jussen, krever det at de som anvender jussen evner å forklare dette på en forståelig måte. Hvis ikke ender vi med *“dog, hvorledes, under tiden, sondre”*. For ikke å snakke om doble negasjoner.

Etter **Juristforbundets** oppfatning er klarspråk i jussen/rettsreglene helt grunnleggende for at rettsstaten skal kunne fungere godt. Rett- og plikt-samfunnet trenger klarspråk. Det gir liten mening å si at den enkelte skal ha rettigheter om ikke innbyggerne gis mulighet til å lære seg og forstå hvilke rettigheter de faktisk har. På den andre siden er det på grensen til uredelig å kreve at borgerne oppfyller sine samfunns-plikter om de ikke settes i stand (ved klarspråk) til å lære seg, forstå og vite sine plikter. Da fjerner vi oss fra demokratiet og rettsstaten og nærmer oss noe helt annet vi ikke vil sammenlikne oss med.

Fra den kommunale forvaltning ser vi eksempelvis vedtak fra sosialtjenesten på 12 sider. En skal være ganske frisk og ressurssterk for å komme gjennom denne type vedtak og ikke minst forstå innholdet. I realiteten må en i Norge i dag være ganske så frisk for å være syk.

Klarspråk skjer ikke av seg selv. Å forklare seg klart, tydelig og presist krever trening. Klarspråk legger fokus på deg som skal si slik at de som ikke er jurister også forstår det juristene sier. Fokuset til klarspråk er at man blant annet er tydelig på at ansvaret for å gjøre seg forstått, ligger på avsender og ikke mottaker. Det betyr at det ikke er gangbart at offentlig sektor overøser borgerne med all informasjon de *“har behov for å ha gitt, for å sikre seg”*, og at det ikke er tilstrekkelig å skrive ut lange rundskriv og legge ved brev. Informasjonen må tilpasses mottaker - og i de aller fleste tilfeller skriver jurister for ikke-jurister.

Lovene som regulerer offentlig sektor, handler i stor grad om rettigheter og plikter for oss borgere. For at borgerne skal kunne hevde sine rettigheter, har alle forvaltningsorganer veiledningsplikt. Dersom språket i disse lovene er tungvinte og utilgjengelig, er det mer krevende for offentlig sektor å oppfylle denne plikten - og desto viktigere at juristene *“oversetter”* juridisk fagspråk til naturlig språk. [\[a\]](#)

Dette gjelder i all kommunikasjon mellom det offentlige og borgerne - ikke bare i brev, men i alle elektroniske løsninger. NAV gjennomførte i 2012 et større Klarspråk-prosjekt der de gjennomgikk alle brevene sine, med kvantitative og kvalitative undersøkelser - både før og etter språkendringen. Det viste enorm forskjell; før klarspråkgjennomgangen viste nullpunktundersøkelse blant annet at inntil 1 av 4 brukere slet med å forstå om det var en innvilgelse eller et avslag de hadde fått. [\[b\]\[1\]](#) Etter gjennomgangen var språket enkelt, overflødig informasjon ble lagt i et eget vedlegg framfor å flettes inn i teksten, og fokuset var på regelen og hva dette ville bety for mottakeren.

Dersom språket i tjenestene og løsningene ikke er enkelt og forståelig nok, må borgeren kontakte forvaltningen på annet vis. Det tar tid og ressurser for brukeren, er ødeleggende for omdømmet til den aktuelle etaten og koster mye penger i unødige oppfølging. I verste fall kan vi også risikere at brukeren går glipp av økonomiske eller materielle goder de skulle hatt krav på, og at det kan bli snakk om erstatningssak.

Det er også slik at det i dagens samfunn stilles langt høyere krav til formidlingen ut mot borgere enn tidligere. Der man på 90-tallet kunne hente en brosjyre på det lokale kontoret, sitter en bruker i dag og surfer på nettet; fra NAVs sider om foreldrepenger og engangsstønad, til Skatteetatens sider om hvordan dette påvirker skatten. Det er derfor heller ikke nok at vi bruker naturlig og forståelig språk, vi må også fokusere på harmonisering av begrepsbruken. En moderne bruker har en forventning om å møte én offentlig sektor, og for å kunne nærme oss dette er klarspråk essensielt.

Det sies at juss er noe man bruker mot andre, og det som kjennetegner juridisk fagspråk er unektelig kansellistilen. Det er passiv form (det vises til), bruk av uttrykk fra Ibsens tid (således, herunder) og mottakeren føler seg liten og fremmedgjort. Det er en høyst umoderne tilnærming, som på ingen måte er kompatibel med dagens fokus på brukersentrert design og -utvikling. Det er ikke lenger nok at jurister kan kunne faget sitt, de må kunne formidle det. Vi ser også i økende grad behovet for tverrfaglighet på det juridiske domenet, og dersom to forskjellige fag- og stammespråk skal kunne samarbeide forutsetter det at de kan formidle faget på en god og effektiv måte.

De lovene vi vedtar skal forstås av de som påvirkes av loven. Når Kari på 60 får et forvaltningsvedtak i posten, kan det ikke være slik at hun forstår mindre enn da hun henvendte seg til forvaltningen. Det kreves visse tiltak for å gjøre distansen mellom juristenes språk og det daglige språket, mindre. Poenget er at jus skal være forståelig for de som ikke er jurister. At borgeren ikke forstår det som står på arket er det ingen som er tjent med. For politikere fremstå kanskje lovgivning som "gratis". Men lovgiveransvaret stopper ikke på dørterskelen på Stortinget. Verken når det gjelder satsing på juridisk forskning, på en jusutdanning som er oppdatert, eller at det finnes nok og ikke minst gode jurister med formidlingsevne. En jurist er bare ikke en «jurist» i noen offentlige etater. Heller ikke i NAV.

Med vennlig hilsen

Sverre Bromander

President Juristforbundet

Johannes Ørn Thorsteinsson

Leder Juristforbundet Student

Nasjida Noorestany

Student UiO, hovedstyremedlem Juristforbundet

Marcel Stray

Nestleder Juristforbundet Student

Silje Aanderud-Larsen

Teknologidirektør Deloitte Advokatfirma

André Oktay Dahl

Politisk seniorrådgiver Juristforbundet

[1] Undersøkelsen gjaldt søknad på arbeidsavklaringspenger

[a] Det er Stortinget, de folkevalgte, som vedtar lovene som regulerer borgernes friheter. Dersom forvaltningen ikke klarer å formidle disse reglene tydelig, er det et direkte demokratisk problem.

[b] Se kapittel 4:

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/35209/172943.pdf?sequence=2&isAllowed=y>